

Tekst 1

Sint-Nicolaas was bisschop van de stad Myra in Klein-Azië. Hij werd waarschijnlijk geboren omstreeks 280 en overleed op 6 december in het jaar 342 of 352.

De heilige Nicolaas is de hoofdpersoon in tal van legenden, bijvoorbeeld de *Legenda Aurea* van de dertiende-eeuwse dominicaan Jacobus de Voragine.

Zijn naam als weldoener en helper van de armen heeft hij te danken aan een verhaal over een man met drie dochters. Deze vader had te weinig geld om zijn dochters uit te huwelijken. Hoe hoger de bruidsschat, des te groter de kans dat een jonge vrouw een goede echtgenoot zou vinden. Zonder bruidsschat zouden zijn dochters waarschijnlijk nooit trouwen. Vanwege de armoede van hun vader waren ze gedoemd als slaven te worden verkocht, of in de prostitutie te geraken.

Dan grijpt de weldoener Nicolaas in. Hij werpt tot driemaal toe een buidel met goud naar binnen, goed voor een volwaardige bruidsschat. Er wordt gezegd dat de geldbuidels terechtkwamen in de schoenen die voor de haard stonden te drogen.

Alle drie de dochters konden nu een goede echtgenoot vinden en werden gered uit de armoede door de naastenliefde van Sint-Nicolaas.

Dit verhaal uit de *Legenda Aurea* is onderwerp van het liturgisch drama *Tres Filiae* (De drie dochters) uit de twaalfde eeuw, dat deel uitmaakt van een verzameling: het *Livre de Jeux de Fleury* (Boek van Spelen uit Fleury). In totaal zijn in dit boek tien spelen opgenomen, waaronder nog drie andere wonderverhalen over Sint-Nicolaas.

Tekst 2

Opkomst en Ondergang van de stad Mahagonny (1927-1929) is een satirische opera van Bertolt Brecht met muziek van Kurt Weill. Het stuk gaat over drie criminelen die op de vlucht zijn voor de politie. In de woestijn stichten ze de stad Mahagonny, een paradijs voor gelukszoekers, omdat alles er draait om vermaak en plezier.

Hoofdpersoon Jimmy en zijn vrienden, die als goudzoekers veel geld hebben verdiend, komen naar de stad. Jimmy maakt kennis met de jonge prostituee Jenny en wordt verliefd op haar. Ze raken aan de drank, ze gokken en geven veel te veel geld uit. Jimmy maakt schulden die hij niet terug kan betalen en moet daarom voor de rechtbank verschijnen. De rechters zijn de drie criminelen die de stad hebben gesticht. Ze leggen Jimmy de doodstraf op. Deze gebeurtenis veroorzaakt chaos en geweld en leidt uiteindelijk tot de ondergang van Mahagonny.

Tekst 3

Vanuit Groot-Brittannië en de Verenigde Staten kwamen aan het eind van de negentiende eeuw sterren uit de music-hall naar Europa. De Amerikaanse danseres Loïe Fuller (1862-1928) kwam in 1892 naar Parijs. Fuller ontwikkelde haar eigen bewegingstaal en improvisatietechniek, die schril contrasteerden met de passen en houdingen van het romantische ballet. Zij had de 'skirt dance' uit het variété-theater, het dansen in wijde rokken, uitgewerkt tot een nieuw concept. Ze danste terwijl ze haar meterslange zijden kostuums door middel van lange stokken manipuleerde. Hiermee leek ze haar armen te verlengen en kon ze de grote massa stof in alle vormen in de lucht projecteren, terwijl ze zelf om haar lichaams-as draaide. Om het theatrale effect te vergroten, experimenteerde Fuller bovendien met projecties van gekleurd licht. Haar *Danse serpentine* (Slangendans) die zij uitvoerde in de Folies Bergère, wekte maandenlang het enthousiasme van de Parijzenaars. Door haar theatrale experimenten met licht werd zij het symbool van elektriciteit en vooruitgang: op de Parijse Wereldtentoonstelling in 1900 had Fuller een eigen theater en was zij de grote attractie.

Tekst 4

De Amerikaanse danseres Isadora Duncan (1877-1927) maakte met haar 'vrije dans' of 'dans van de toekomst' de weg vrij voor een nieuw denken over dans. Hierin was de dans niet gevangen in een harnas van technische virtuositeit en clichématige inhoud, maar werd dans een wezenlijk expressiemiddel van een vernieuwde mensheid. Het lichaam werd ontdekt als voertuig van de ziel, als het meest directe middel om tot werkelijke expressie van emotie te komen.

Isadora danste blootsvoets, in losse gewaden, met losse haren: zij danste, geïnspireerd en begeleid door de symfonische muziek van bijvoorbeeld Beethoven. Zij zocht naar de werkelijke 'beweegredenen' van een mens, en probeerde die ook fysiek te lokaliseren. Voor haar begon alle beweging (letterlijk 'e-motie' van e-movere, wat 'eruit bewegen' betekent) in de zonnevlecht (plexus solaris), een knooppunt van zenuwen dat zich achter het borstbeen bevindt.

Overall in Europa trad Duncan op en werd zij bejubeld. In Moskou maakte zij in 1905 grote indruk op choreograaf Michael Fokine, die zich door haar liet inspireren tot zijn balletexpressionisme.

Tekst 5

De Duitse danseres Mary Wigman was in de jaren '30 van de twintigste eeuw een pionier van de expressionistische dans, de zogenaamde Ausdruckstanz. Zij ontwikkelde haar eigen theorieën over dans en danstraining, waarbij de expressie van de innerlijke beleving van de danser de leidraad vormde.

Zij maakte groepsdansen voor haar leerlingen en vele solo's voor zichzelf, waaronder haar bekende *Hexentanz* uit 1926. Hoewel Wigman ook luchtige, vreugdevolle dansen creëerde, lag in haar werk de nadruk op dans met een wat sombere sfeer, waarin zij de duistere aard van de mens en zijn troosteloze lot onderzocht (...). De verontrustende lading in *Hexentanz* laat een nauwe relatie zien met het werk van andere Duitse expressionistische kunstenaars uit die tijd.

Tekst 6

Vlak na de Tweede Wereldoorlog ontstond er een internationale beweging van kunstenaars die welbewust het experiment in hun vaandel schreven. Zij vonden dit binnen het creatieve proces zo belangrijk, dat zij het als een samenvattende leuze voor hun streven gebruikten.

Deze kunstenaars noemden hun beweging *Cobra*, naar de beginletters van Copenhague, Bruxelles en Amsterdam, de steden waar zij hoofdzakelijk vandaan kwamen. De cobra is ook een slang en die werd een adequaat symbool voor het strijdlustige en revolutionaire karakter dat deze internationale beweging van experimentele kunstenaars binnen zeer korte tijd zou ontplooiën. Het experiment betekende dat ze hun materiaal bewust op experimentele wijze gebruikten. Zij wilden als het ware opnieuw beginnen. Het was een poging om zich op volkomen spontane wijze te uiten als een kind, als een primitief, als een geesteszieke.

naar: Willemijn Stokvis, Cobra, de weg naar spontaniteit, Alphen a/d Rijn 2003

Tekst 7

De Duitse choreografe Pina Bausch (1940-2009) wordt beschouwd als een van de belangrijkste dansvernieuwers van de twintigste eeuw. Haar grote betekenis ligt in de wijze waarop zij de *Ausdruckstanz*, het vooroorlogse Duitse moderne-dansexpressionisme, heeft vermengd met de verworvenheden van de postmoderne dans.

Café Müller, een werk uit 1978, is terug te voeren op de jeugdervaringen van Bausch, die opgroeide als de dochter van een café- en restauranthouder in het naoorlogse Duitsland. *Café Müller* geeft een afspiegeling van Bausch' persoonlijke herinneringen aan mensen die zij observeerde in het café van haar ouders. Het behandelt tegelijkertijd een van haar thema's: de eenzaamheid tussen geliefden en het verdriet van de afgewezenen. De inhoud verhaalt ook van een zoektocht naar andere dans, een ander theater zonder verplichte schone schijn, maar met gevoel tot op het bot.

o.a. naar: Servos, N., Het danstheater van Pina Bausch, Amsterdam 1982

Tekst 8

aria uit *The Fairy Queen* van Henry Purcell, 1692

O laat mij wenen,
Eeuwig wenen,

Mijn ogen zullen geen slaap meer toelaten.
Ik verberg me voor de aanblik van de dag...
en zucht, zucht mijn ziel eruit.

Hij is weg, weg, betreur zijn verlies.
Want ik zal hem nooit meer zien.

Tekst 9

De Duitse schrijver Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) schreef zijn leven lang aan het toneelstuk *Faust*. Hij liet zich daarbij inspireren door verhalen over de Duitse historische figuur Johann Faust, een geleerde met uitzonderlijke gaven, die tussen 1480 en 1541 leefde. Goethe publiceerde het eerste deel van zijn toneelstuk, *Faust I*, in 1808. Pas na zijn dood in 1832 verscheen het vervolg, *Faust II*.

In *Faust I* is de geleerde aan het einde van zijn wetenschappelijke loopbaan teleurgesteld over wat hij heeft bereikt: al zijn studies hebben hem geen inzicht gegeven in de echte levensvragen. Gefrustreerd roept hij met magische spreuken de duivel op, Mephistopheles, die hem verleidt tot een verbond. In ruil voor zijn ziel zal de duivel alle wensen van Faust vervullen. Ze gaan samen op reis door de wereld en komen terecht in de 'heksenkeuken', waar Faust door middel van magie zijn jeugd terugkrijgt.

De nu weer jonge Faust wordt hevig verliefd op een vroom meisje van eenvoudige komaf, Gretchen. Zij werkt vlijtig aan haar spinnenwiel, maar sinds de ontmoeting met Faust dwalen haar gedachten telkens naar hem af. Haar familie keurt de relatie af en Gretchens broer raakt met Faust in gevecht en sterft. Als Gretchen zwanger blijkt van Faust, doodt ze, uit angst om verstoten te worden, haar kind. Ze belandt in de gevangenis, belijdt aan God haar schuld en sterft. Faust blijft eenzaam en verslagen achter.

Tekst 10

Nina Hagen (1955) werd na de oorlog geboren in Oost-Berlijn als dochter van een Duitse actrice en zangeres. Vanaf haar vierde jaar kreeg ze ballet- en zangles. Op haar negende jaar zong ze al de moeilijkste aria's en zag men haar als een veelbelovend operatalent. Na te zijn afgewezen voor de toneelschool begon ze een loopbaan als zangeres in verschillende bands zoals Automobil. Ze maakte eind jaren zeventig furore in West-Duitsland met de Nina Hagen Band. Na haar doorbraak rond 1980 groeide ze uit tot een icoon van de kraakbeweging en de punkmuziek.

Nog voor haar zeventiende onderging Hagen een abortus. In 1981 werd ze alsnog moeder van een dochter uit haar relatie met Ferdi Karmelk, gitarist in de rockband The Wild Romance van Herman Brood. Karmelk was verslaafd aan heroïne en overleed jong aan aids.

Tekst 11

'To grunt' betekent grommen. Zangeressen als Angela Gossow brullen als wilde dieren vanuit hun middenrif. Deze stemtechniek, ontwikkeld door ruige bad boys uit de heavy metal, is geadopteerd door 'schreeuwmeisjes' uit de death metal. Gossow van de Zweedse band Arch Enemy wordt momenteel beschouwd als een van de sterkste grunTERS.